

Св. Григорий Богослов – Слово в памет на светите мъченици братя Макавеи

.....

Така говореха и действаха братята Макавеи. Така по старшинство по възраст се окуражаваха взаимно, както глиган точи зъбите си един в друг. Всички те запазваха еднаква ревност за удоволствие и удивление на съплеменниците си, за страх и ужас на враговете. И макар да се бяха опълчили смело против целия народ, враговете бяха толкова посрамени от единоплеменниците си, че вече губеха приятната надежда да надвият и останалите.

А мъжествената и наистина достойна за такива доблестни синове майка, тази велика и висока по дух възпитателка на закона, разкъсвана от две силни движения на сърцето, усещаше в себе си смесица от радост и страх - от радост - поради мъжеството на синовете ѝ и поради всичко, което виждаше, от страх - поради неизвестността на бъдещето и поради изключително тежките мъчения. И като птица, която вижда, че змия пълзи към малките ѝ или че някой друг замисля нещо лошо против тях, тя летеше наоколо, размахваше криле, умоляваше, споделяше страданията на децата си. И какво ли не говореше, какво ли не правеше, за да ги въодушеви за победа. Ту грабваше капка кръв, ту вдигаше откъснати части от тялото, ту благоговейно падаше коленопреклонно пред останки; събираще телесните части на един син, а друг предаваше на мъчителите и подготвяше трети за подвиг. Казваше на всички: „Прекрасно, деца! Прекрасно, доблестни мои подвижници, почти безплътни в плът, защитници на закона на побелялата ми коса и на светия град, който ви възпита и ви издигна на такава висота на добродетелите! Още малко и ще победим! Мъчителите се умориха - единствено от това се боя. Още малко и аз ще стана блажена сред майките, а вие - блажени сред младежите! Но на вас ви е жал да се разделите с майка си? Не ви напускам, обещавам ви това. Не мразя децата си". И щом видя, че всички напуснаха живота и със смъртта си я

избавиха от безпокойства, тогава тя със светъл взор вдига глава и подобно на олимпийски победител, като вдигна ръце с добър дух, високо и тържествено казва: „Благодаря Ти, Отче Свети! Благодаря ти, наставниче наш, законе! Благодаря ти, наш отче и съратниче на чедата си, Елеазаре! Благодаря, че плодът на родилните ми болки е приет и станах майка, най-свещената сред майките! У мен не остана нищо за света. Всичко е дадено на Бога - цялото ми съкровище, всичките надежди на старостта ми. Каква висока почест за мен! Колко прекрасно са осигурени старините ми! Сега съм възнаградена за отглеждането ви. деца - видях как се подвизавахте за добродетелта, бях удостоена да видя всички ви увенчани. Дори гледам на мъчителите ви като на благодетели. Готова съм да засвидетелствам благодарността си към мъчителя за разпореждането, според което съм запазена последна за страдания, та след като най-напред изведа на арената родените от мен и след като извърша мъченически подвиг във всекиго от тях, след принасянето на всички жертви да си тръгна оттук в пълна безопасност. И няма да скубя косата си, да раздирам дрехите си, да разкъсвам с нокти плътта си, няма да се подбуждам към сълзи, да викам оплаквани, да се затварям в тъмно усамотение, така че дори и въздухът да тъгува заедно с мен, няма да чакам утешители и да предлагам хляб на скръбта. Всичко това приляга на малодушните майки, които са майки само по плът, чиито деца умират, без да оставят добра дума след себе си. А вие, мили деца, не сте умрели, а сте принесени в дар на Бога; не се разделихте завинаги с мен, а само временно се преселихте; не сте пръснати, а сте събрани заедно; не ви отмъкна звяр, не ви погълна вълна, не ви погуби разбойник, не ви налегна болест, не ви унищожи война и не ви сполетя някакво друго бедствие, повече или по-малко тежко измежду обичайните за хората. Бих започнала да плача и даже горчиво да плача, ако бе ви се случило нещо подобно. Тогава бих доказала чедолюбието си със сълзи, както сега го доказвам с това, че не проливам сълзи. Нещо повече. Ако вие, за ваша вреда, се бяхте спасили от мъчението, ако мъчителите бяха възтържествували над вас и бяха надделели над поне един от вас,

както сега самите гонители са победени от вас, тогава действително бих почнала да ви оплаквам. А това, което стана сега, е похвала, радост, слава, ликуване и веселие за останалите. Но и аз се принасям в жертва непосредствено след вас. И аз ще бъда сравнена с Финеес, прославена заедно с Анна. Даже още повече, защото Финеес се е подвизавал сам, а вие се проявихте като многобройни палачи на блудници, като поразихте не плътско, а духовно прелюбодейство. И Анна посветила на Бога един син, даден също от Бога, при това - наскоро роден; а аз осветих седмина възмъжали, и при това - самопожертвали се доброволно. Нека надгробното ми слово бъде допълнено от Иеремия, който не оплаква, а възхвалява преподобната кончина!

Светнахте повече от сняг, сгъстихте се повече от мляко, сонмът ви - родени и принесени в дар на Бога - стана по-хубав от сапфир (срв.: Плач. Иер. 4:7)! Какво още? Присъедини и мен към децата ми, мъчително, ако и от враговете може да се очаква милост. Присъедини и мен - тази борба ще бъде за теб по-славна. О, как бих желала да претърпя всички мъчения, които те претърпяха, кръвта ми да се смеси с тяхната кръв и старческата ми плът - с тяхната плът! Заради децата си обичам дори самите оръдия на техните страдания. Но ако това не стане, нека поне прахът ми да се смеси с техния прах и да ни приеме един гроб! Не завиждай на равночестната кончина на тези, които са равночестни по доблест. Прощавайте майки, прощайте, деца! И вие, майки, възпитавайте така родените от вас, и вие, деца, се възпитавайте така! Дадохме ви прекрасен пример как да се подвизавате с добър подвиг". Така каза тя и се присъедини към синовете си. „Но как?" - ще попитате. Като се затече към кладата, на която бе осъдена, като към брачно ложе. Не изчака някой да я качи на нея, не позволи нечисто тяло да докосне чистата ѝ и мъжествена плът.

Така се наслади Елеазар на свещенството; така сам бе посветен и посвети другите в небесните тайнства - не с външни поръсвания, а със собствената си кръв, освети Израиля и направи последния лен от живота си заключително тайнство! Така синовете се насладиха на младостта; не робувайки на сластолюбието, а превъзможвайки

страстите, очистиха тялото и се представиха в безстрастния живот! Така майката се наслади на многодетността, така се украси с децата си, докато те бяха живи, и почина заедно с отишлите си! Представи родените за света на Бога, по броя на подвизите им отново изброи родилните си мъки и научи старшинството на децата си от реда, в който те умираха. Защото се подвизаваха всички - от първия до последния, и както вълна следва след вълна, така и те проявиха един след друг доблест и всеки отиваше на страдания по-готов от предишния, вече укрепен от примера на пострадалите преди него. И затова мъчителят се радваше, че тя не бе майка на по-голям брой деца; защото в такъв случай би останал още по-безсрамен и победен. И едва сега, когато среща невъоръжени младежи, които, като се въоръжиха единствено с благочестието си, бяха готови да претърпят всичко с по-голяма ревност от тази, с която самият той се готвеше да ги подложи на страдания, той за първи път разбра, че не може да надвие всичко с оръжие.

Тази жертва бе по-благоразумна и по-величествена от Иефтаевата; защото тук нито пламенност на обета, нито желание за неочаквана победа правеха приношението необходимо, както там; напротив, жертвоприношението бе напълно доброволно и очакваните блага бяха единствената награда за него. Този подвиг с нищо не е подолу от подвизите на Даниил, когото предадоха да бъде изяден от лъвове и победи зверовете с вдигане на ръцете; той не отстъпва на мъжеството на момците в Асирия, които ангел поръси в пламъка, когато те не се съгласиха да нарушат отеческия закон и не се докоснаха до скверните и неосветени ястия. А по усърдие той не е по-маловажен и от жертвите, които впоследствие са принесени за Христа. Защото страдалите за Христа, както казах в началото на словото, имаха пред очите си Христовата кръв и техен водач в подвизите бе Сам Бог, Който донесе за нас толкова велик и чуден дар. А Макавеите нямаха пред себе си нито много, нито подобни примери на доблест. Цяла Иудея се удивляваше на търпението им. Тя се радваше и тържествуваше, сякаш сама бе увенчана тогава. Защото и на нея ѝ предстоеше подвиг, който даже бе най-големият

от подвизите, пред които Йерусалим някога е бил изправян - или да види в този ден потъпкването на отеческия закон, или да се прослави. Участиа на целия еврейски род зависеше от подвига на Макавеите и се намираще сякаш на острието на меча. Самият Антиох бе изумен. Така заплахите му се превърнаха в удивление. Защото и враговете умеят да се удивляват на великите подвизи, щом гневът отмине и делото само оправдае себе си. Затова той се оттегли, без да постигне успех, и както много хвалеше баща си Селевк за уважението му към иудейския народ и за щедростта му към храма, така силно упрекваше Симон, който го бе подтикнал към войната, считайки го за виновник за безчовечността и безславието.

Нека и свещениците, и майките, и децата да подражаваме на Макавеите: свещениците - в чест на Елеазар, духовния отец, показал превъзходен пример и със слово, и с дело; майките - в чест на мъжествената майка, да се окажат истински чедолюбиви и да представят чедата си на Христа, така че самият брак да се освети от тази жертва; децата да почетат светите юноши и да посвещават времето на младостта не на срамни страсти, а на борба със страстите, на мъжествено воюване против ежедневния ни Антиох, който воюва посредством всичките ни членове и ни гони по най-различен начин. Защото желая да има подвижници за всяко време и случай, от всеки род и възраст, подложени и на явни нападения, и на тайни навети от враговете. Желая да се ползвате от древните сказания, но да се ползвате и от новите, и подобно на пчели, да събирате отвсякъде най-полезното в състава на единния сладък вощен мед, така че и чрез Стария, и чрез Новия Завет в нас да се прославя Бог, прославян в Сина и в Духа, познаващ Своите и познавай от Своите Си, изповядван и изповядващ, прославян и прославящ в Самия Христа, комуто слава во веки. Амин.